

Pazio, Nemeziusz / Rakowski, Witold

Przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego Wielkiej Brytanii

Rocznik Żyrardowski 7, 149-160

2009

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Nemeziusz Pazio, Witold Rakowski

Przestrzenne różnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego Wielkiej Brytanii

Wstęp

Pod względem stopnia rozwoju społeczno-ekonomicznego (HDI) Wielka Brytania w 2005 r. ze wskaźnikiem 946 zajmowała 16 miejsce na świecie. Produkt krajowy brutto w tymże roku w siłę nabywczą na jednego mieszkańca wynosił 33 238 dolarów (US)¹. Od wielu już wieków W. Brytania należy do najlepiej rozwiniętych państw świata. Pomimo tego wewnątrz państwa istnieją duże różnice w poziomie rozwoju, spowodowane różnymi przyczynami. Toteż celem opracowania jest ukazanie różnic międzyregionalnych w poziomie rozwoju, wykorzystując do tego takie miary jak wartość dodana brutto, dochody rozporządzalne gospodarstw oraz zmiany w liczbie ludności. Ponadto postaramy się odpowiedzieć na pytanie, czy w omawianym okresie, to jest w latach 1999–2007, zachodził proces konwergencji w poziomie rozwoju. Dla celów statystycznych terytorium W. Brytanii podzielone jest na 12 makroregionów (nuts 1), 37 regionów (nuts 2) i 133 subregiony (nuts 3)². Należy zwrócić uwagę, że tylko terytorium Anglii zostało podzielone na 9 makroregionów, natomiast pozostałe kraje (Szkocja, Walia, Irlandia Północna) każdy z osobna stanowi jeden makroregion. W niniejszym opracowaniu różnice w poziomie rozwoju będą analizowane głównie w podziale na 12 makroregionów z uwzględnieniem lat 1999–2007. Artykuł niniejszy nawiązuje częściowo do opracowania D. Strahl z 2006 r.³.

¹ Mały Rocznik Statystyczny 2008, s. 587. W 2000 r. wartość ta wynosiła 26 041, a w 2007 r. 35 669 US (M.R.S. 2009 s. 593).

² Counties or groups of unitary authorities w języku angielskim – Government Office Regions or Countries.

³ Por. D. Strahl, Charakterystyka badań nad konkurencyjnością regionów brytyjskich, w: D. Strahl (red.), Metody oceny rozwoju regionalnego, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław 2006.

Wartość dodana brutto

Wartość dodaną brutto (wdb) interpretuje się jako nową wytworzoną wartość w wyniku działalności człowieka mierzoną w cenach bieżących. Pojęcie to różni się od produktu krajowego brutto o tyle, że nie uwzględnia podatku od produktów.

W Polsce w 2005 r. wdb było mniejsze od PKB o 11,9%⁴. Z punktu widzenia celu opracowania, to jest przedstawienia różnic regionalnych w poziomie rozwoju W. Brytanii, wdb jako jedna z miar syntetycznych służących do tego pomiaru ma zastosowanie. Wartość dodaną brutto można liczyć według miejsca zamieszkania pracujących, jak też według miejsca pracy (zatrudnienia). W niniejszym opracowaniu posłużymy się będziemy danymi dotyczącymi miejsca zamieszkania. Niemniej jednak dla wykazania różnic, jakie istnieją między wdb ujmowaną według miejsca zamieszkania a miejscem zatrudnienia, posłużymy się przykładami makroregionu, gdzie skoncentrowanych jest dużo miejsc pracy (np. Londyn) i makroregionami o nadwyżce zasobów pracy, skąd w rytmie dobowym (nieraz tygodniowym) ludność przemieszcza się do miast odczuwających deficyt zasobów pracy. Można oczywiście zastanawiać się, które ujęcie jest lepsze – czy wdb ujmowana według miejsca zamieszkania czy według faktycznego miejsca zatrudnienia. Autorzy niniejszego opracowania uważają, że lepiej jest analizować wdb według miejsca zamieszkania, ponieważ dochody, jakie podmiot otrzymuje za pracę, wydawane są w większości w miejscu zamieszkania i dochody te należy traktować jako wartość wkładu pracy osób zamieszkałych na danym obszarze. Ponadto podatki od dochodów uiszczą się w miejscu zamieszkania.

Największe znaczenie w tworzeniu wdb W. Brytanii tak w 1999, jak i w latach następnych oraz w 2007 r. miał Londyn, który wytwarzał w 1999 r. 17,3% a w 2007 r. 18,9% wdb kraju, tymczasem zajmował on zaledwie 0,7% powierzchni i na jego terenie koncentrowało się w 2007 r. 12,4% ludności W. Brytanii (tab. 1). Jeżeli będziemy liczyć wdb według miejsca zatrudnienia (dojazdy do pracy z makroregionów sąsiednich), to udział Londynu w 2007 r. wyniósł 20,6%.

Drugim pod względem znaczenia w tworzeniu wdb odgrywał makroregion południowo-wschodni, sąsiadujący z Londynem. Jego udział w tworzeniu PKB w 1999 r. był nieco tylko niższy aniżeli Londynu, a w 2007 r. jego znaczenie w kraju minimalnie malało (tab. 1), ale zarazem zwiększył się dystans względem Londynu (z 1,7 pp do 3,4 pp). Znacznie już mniejszy, w porównaniu do poprzednich, był udział makroregionu północno-zachodniego w tworzeniu wdb, bo w 1999 r. wyniósł 10,2% i zmalał do 9,8% w 2007 r.

⁴ Por. PKB w 2005 r. wyniósł 983 302 mln zł, a wdb 866 329 mln zł (Rocznik Statystyczny Województw 2007, s. 187).

Region wschodni przylegający do Londynu wytwarzał w 1999 r. 9,7% wdb, a w 2007 r. 9,6%. Z kolei Szkocja traktowana jako jeden makroregion, zajmująca 32,3% powierzchni W. Brytanii, wytwarzała w 1999 r. 8,2% wdb tyle co makroregion środkowo-zachodni zajmujący 8,8% obszaru Zjednoczonego Królestwa, przy czym znaczenie Szkocji w 2007 r. w porównaniu z 1999 r. zmalało minimalnie, a makroregionu środkowo-zachodniego bardziej.

Znaczenie makroregionu południowo-zachodniego oraz hrabstwa York i Humberside w tworzeniu wdb było podobne w 1999 r. (7,6 i 7,4%), a w 2007 r. zmalało Hrabstwa, a minimalnie wzrosło południowo-zachodniego. Udział makroregionu środkowo-wschodniego był w analizowanych latach taki sam i wynosił 6,4%. Najmniejsze znaczenie w tworzeniu wdb

Tab. 1. Wartość dodana brutto poszczególnych makroregionów Wielkiej Brytanii liczona według miejsca zamieszkania pracujących w cenach bieżących (£ milion) w latach 1999–2007

Regiony	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Udział (%)		2007 1999
										1999	2007	
Północno-wschodni	27 450	28 345	29 705	31 199	33 116	34 946	36 389	38 254	40 231	3,4	3,3	146,6
Północno-zachodni i Merseyside	82 256	85 196	89 333	93 627	98 804	103 630	107 375	112 955	119 667	10,2	9,8	145,5
Hrabstwo York i Humberside	59 721	61 892	65 080	68 713	72 831	76 535	79 091	82 864	87 393	7,4	7,2	146,3
Środkowo-wschodni	51 554	53 423	56 471	59 754	63 780	67 375	69 887	73 528	77 864	6,4	6,4	151,0
Środkowo-zachodni	66 015	68 325	71 474	74 644	78 380	81 564	83 913	87 491	92 356	8,2	7,6	139,9
Wschodni	78 383	82 462	87 202	91 583	96 904	101 626	104 928	109 828	116 186	9,7	9,6	148,2
Londyn	139 711	146 022	154 035	166 392	179 105	190 514	201 262	21 4327	229 619	17,3	18,9	164,3
Południowo-wschodni	126 176	132 510	140 048	146 805	155 053	162 589	168 687	177 141	187 971	15,6	15,5	149,0
Południowo-zachodni	61 995	64 798	68 602	72 627	77 394	81 572	84 681	89 090	94 215	7,6	7,7	152,0
Walia	30 835	32 011	33 624	35 348	37 350	39 149	40 443	42 193	44 333	3,8	3,6	143,8
Szkocja	66 161	68 312	71 271	75 172	79 853	84 335	88 085	93 361	98 520	8,2	8,1	148,9
Irlandia Północna	18 406	19 244	20 195	21 246	22 564	24 109	25 180	26 787	28 445	2,2	2,3	154,5
Wielka Brytania	808 664	842 540	887 040	937 109	995 133	104 7945	108 9921	1147 819	1216 799	100	100	150,5

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie: Regional Trends 40, Office for National Statistics, Government Buildings, Cardiff Road Newport NP 108XG, UK, 12.12.2008 r.

miała Irlandia Północna z udziałem 2,2% w 1999 r. (i nieco większym w 2007 r.), makroregion północno-wschodni (3,4 i 3,3% w 2007 r.) oraz Walia ze zmniejszającym się udziałem (z 3,8 do 3,6%). Z powyższej analizy wynika, że w okresie 9 lat wzrósł udział w tworzeniu wdb W. Brytanii makroregionu Londynu i minimalnie południowo-zachodniego i Irlandii Północnej. Nie zmienił się udział tylko makroregionu środkowo-wschodniego.

Wartość dodana brutto W. Brytanii w cenach bieżących w latach 1999–2007 wzrosła o 50,5%. Powyżej tej liczby wartość ta wzrosła najbardziej w Londynie (tab. 1) i znacznie już mniej w Irlandii Płn. Najwolniejszą dynamiką wzrostu wdb charakteryzował się makroregion środkowo-zachodni i Walia. Dane zawarte w tab. 1 wskazują, że w każdym makroregionie z roku na rok wzrastała wdb, ale najszybciej w Londynie, dlatego w porównaniu z 1999 r. zwiększyły się różnice w poziomie rozwoju między Londynem a pozostałym obszarem Zjednoczonego Królestwa. W związku z tym, że w poszczególnych makroregionach mieszka zróżnicowana liczba mieszkańców, należy wdb odnieść do liczby ludności (tab. 2).

Tab. 2 Wartość dodana brutto na 1 mieszkańca w latach 1999–2007 w cenach bieżących w £

Makroregiony	1999	2003	2006	2007	(Wielka Brytania = 100)			(Londyn = 100)	
					1999	2003	2007	1999	2007
Północno-wschodni	10 763	13 030	14 968	15 729	78	78	79	55	52
Północno-zachodni i Merseyside	12 145	14 529	16 482	17 389	88	87	87	62	57
Hrabstwo York i Humberside	12 049	14 486	16 114	16 883	87	87	84	62	55
Środkowo-wschodni	12 415	14 992	16 848	17 758	90	90	89	64	58
Środkowo-zachodni	12 522	14 756	16 303	17 233	91	88	86	64	57
Wschodni	14 682	17 700	19 589	20 514	107	106	103	75	67
Londyn	19 529	24 321	28 530	30 407	142	146	152	100	100
Południowo-wschodni	15 861	19 173	21 504	22 695	115	115	114	81	75
Południowo-zachodni	12 701	15 464	17 386	18 200	92	93	91	65	60
Walia	10 631	12 742	14 226	14 856	77	76	74	54	49
Szkocja	13 044	15 789	18 246	19 259	95	94	96	67	63
Irlandia Północna	10 963	13 252	15 381	16 106	80	79	81	56	53
Wielka Brytania	13 780	16 709	18 945	19 980	100	100	100	71	66

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu z dnia 12 grudnia 2008 r.: Regional, subregional and local gross value added, <http://www.statistics.gov.uk/pfdir/gva1208.pdf>.

Otóż w tym przypadku również w Londynie wartość ta była najwyższa i w 1999 r. przewyższała średnią krajową o 42%, a w 2007 r. nawet o 52%. Wyższą wdb na 1 mieszkańca od średniej krajowej miały jeszcze makroregiony: południowo-wschodni i wschodni. Najbardziej od średniej krajowej w dół odchodziły się Walia i makroregion północno-wschodni oraz Irlandia Północna. W latach 1999–2007 oprócz Londynu w stosunku do średniej krajowej poprawił nieznacznie (o 1 pp., podczas gdy Londyn o 10 pp.) swoją pozycję tylko makroregion północno-wschodni, Szkocja i Irlandia Północna. W największym stopniu uległa pogorszeniu pozycja makroregionu środkowo-zachodniego (w dół o 5 pp.), wschodniego (w dół o 4 pp.) i Walii (o 3 pp.). Jeżeli przyjmiemy wdb Londynu za 100, to największy dystans dzieliła od niego zarówno w 1999, jak i w 2007 r. Walia (różnica dwukrotna), następnie makroregion północno-wschodni i Irlandia Płn. Zbliżoną do Londynu wdb w odniesieniu do 1 mieszkańca miały makroregiony południowo-wschodni i wschodni, sąsiadujące z metropolią Londyńską. W 2007 r. wszystkie makroregiony w stosunku do 1999 r. pod względem wdb przypadającej na 1 mieszkańca oddaliły się od Londynu. Zachodził przeto proces dyskonwergencji. W okresie tych 9 lat (tab. 2) najbardziej od Londynu oddalił się makroregion wschodni (o 8 pp.) oraz środkowo-zachodni, Hrabstwo York i Humberside (o 7 pp.). W najmniejszym stopniu w analizowanym okresie względem Londynu tracił dystans makroregion północno-wschodni (o 3 pp.) i Irlandia Płn. (też o 3 pp.). Tak więc w przypadku W. Brytanii istnieją również bardzo duże różnice przestrzenne w tworzeniu wdb, przypadające na 1 mieszkańca. I co więcej, jak dowodzą dane zawarte w tab. 2, różnice te w stosunku do metropolii stołecznej zwiększają się, podobnie jak to się dzieje w Polsce⁵ i na świecie⁶. Można więc mieć wątpliwość odnośnie polityki regionalnej stosowanej przez Unię Europejską. Z drugiej zaś strony, gdyby nie było polityki regionalnej UE, dysproporcje w poziomie rozwoju regionalnego mogłyby się pogłębiać jeszcze bardziej. Jeszcze większe będą różnice przestrzenne w wdb na 1 mieszkańca, jeżeli zejdziemy do mniejszych jednostek jakimi są regiony. Otóż w 2006 r. wdb na 1 mieszkańca w regionie:

1. Inner London	wynosiła	52 857 £
2. Bershire, Buckinghamshire i Oxfordshire (pd.-wsch.)		25 789

⁵ Por. W. Rakowski, Zmniejszanie czy zwiększanie się różnic regionalnych w Polsce w poziomie rozwoju gospodarczego, „Rocznik Żyrardowski” tom VI, WSRL, Żyrardów 2008.

- W. Rakowski, Zmiany w poziomie rozwoju gospodarczego państw Unii Europejskiej w latach 2001–2005 (referat na konferencję), w: J.L. Bednarczyk, S.I. Bukowski, G. Olszewska (red.), Eseje z polityki gospodarczej i rynków finansowych, Wydawnictwo Politechniki Radomskiej, Radom 2009.

⁶ Por. W. Rakowski, Przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego na świecie, „Rocznik Żyrardowski”, tom V, WSRL, Żyrardów 2007.

3. North Eastern Scotland	24 550
4. Gloucestershire, Wiltshire & North Somerset (pd.-zach.)	20 869
5. Bedfordshire & Herfordshire (wschodni)	20 855

Te wyżej wymienione 5 regionów miały najwyższe wdb na 1 mieszkańca. Widać jednak, że między Inner London a 5 z kolei pod względem wysokości wdb różnica była przeszło dwukrotna. Z kolei 5 regionów, które charakteryzowały się najniższym wdb w 2006 r. na 1 mieszkańca to:

1. Cornwall & Isles of Scilly (pd.-zach.)	11 939
2. West Wales & Valleys (Walia)	12 071
3. Lincolnshire (środkowo-wsch.)	13 118
4. Tees Valley & Durham (pn.-wsch.)	13 368
5. Merseyside (pn.-zach.)	13 615
6. Wielka Brytania	18 945

Tak więc między Inner London a ostatnim regionem Cornwall & Isles of Scilly różnica była przeszło czterokrotna. Potwierdzają to dane dla 2004 r. wyrażone w PKB i przeliczone na euro, które przedstawiały się następująco⁷:

1. Inner London	71 338
2. Berkshire, Buckinghamshire i Oxfordshire (pd.-wsch.)	40 937
3. North Eastern Scotland	36 250
4. Gloucestershire, Wiltshire & North Somerset (pd.-zach.)	33 780
5. Bedfordshire & Herfordshire (wschodni)	32 416

i 5 o najniższym PKB na 1 mieszkańca (w euro):

1. Cornwall & Isles of Scilly (pd.-zach.)	18 645
2. West Wales & Valleys (Walia)	18 904
3. Lincolnshire (środkowo-wsch.)	22 022
4. Tees Valley & Durham (pn.-wsch.)	21 108
5. Merseyside (pn.-zach.)	20 563
6. Highlands and Islands	21 203

Różnice międzyregionalne wyrażane w PKB były nieco mniejsze niż w wdb, niemniej jednak w skrajnych przypadkach sięgały czterokrotności.

Schodząc jeszcze do niższego podziału, czyli do subregionów (podregionów), to najwyższe wdb na 1 mieszkańca w 2006 r. była wytworzona w Inner London West i wynosiła 93 144 £, podczas gdy w Edynburgu drugim pod względem wysokości wdb per capita wartość ta wynosiła 30 620 £, w Inner London-East 29351 £, w Berkshire (pd.-wsch.) 28 853 £.

Najniższą wartością dodaną brutto charakteryzowały się podregiony:

1. Isle of Anglesey (Walia)	10 560
2. Gwent Valleys (Walia)	10 987
3. Wirral (pn.-zach.)	11 199

⁷ Por. Rocznik Statystyczny Województw 2007, s. 692–694.

4. E & W Dunbartonshire, Helensburgh & Lomond (Szkocja)	11 336
5. Central Valleys (Walia)	11 347

W podziale na podregiony skrajne różnice w wdb na 1 mieszkańca były dziewięciokrotne.

Różnic przestrzennych w wdb nie da się wytłumaczyć tylko samą wydajnością pracy przypadającą na 1 pracującego. Otóż w 2005 r. najwyższa wdb na 1 pracującego była w makroregionie Londyn i wynosiła 57 770 £ przy przeciętnej w W. Brytanii wynoszącej 46 436 £. Czyli w Londynie wydajność ta była wyższa od przeciętnej krajowej o 24,4%, a wartość dodana brutto przypadająca na 1 mieszkańca Londynu według miejsca zamieszkania w tym roku była o 49% wyższa od średniej krajowej. Wyższą od przeciętnej krajowej wydajnością pracy charakteryzowały się jeszcze makroregiony południowo-wschodni (o 15,9%), północno-zachodni (o 5,9%), północno-wschodni (o 3,3%), Szkocja (o 3,8%) i wschodni (o 1,9%). Najniższa wdb przypadająca na 1 pracującego była w makroregionie środkowo-zachodnim (niższa od średniej krajowej o 16,3%), Walii (15,2%), środkowo-wschodnim (o 9,2%).

Różnice przestrzenne w dochodach gospodarstw domowych

Z punktu widzenia warunków życia ludności i możliwości zaspokojenia potrzeb, ważną miarą są dochody rozporządzalne (a więc bez podatków i innych obowiązkowych obciążeń) gospodarstw domowych, przypadające na 1 osobę. Wysokość tych dochodów decyduje o czynionych oszczędnościach. Mają one wpływ na kreowanie popytu, co z kolei przekłada się na zwiększenie podaży dóbr i usług i w sumie na tempo wzrostu gospodarczego.

W latach 1999–2005 średnie dochody rozporządzalne przypadające na 1 mieszkańca Zjednoczonego Królestwa wzrosły w cenach bieżących o 2922 £ (tab. 3), przy czym w Londynie o 3148 £, w makroregionie wschodnim o 3154 £ i nieco tylko mniej w południowo-wschodnim i środkowo-wschodnim, podczas gdy w Walii o 2893 £, w Irlandii Płn. o 2736 £, a najmniej w północno-wschodnim (o 2512 £), północno-zachodnim i środkowo-zachodnim (o 2683 £). Względnie najwyższy wzrost dochodów w latach 1999–2005 nastąpił w Walii (o 32,3%), w makroregionie środkowo-wschodnim, w Irlandii Płn. i Szkocji, a więc na obszarach najstabiliej rozwiniętych.

Tab. 3. Dochody rozporządzone gospodarstw domowych na 1 mieszkańca w okresie od 1999 do 2005 r. w £

Makroregiony	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Dynamika 2005 1999	Wielka Brytania = 100		
									1999	2003	2005
Północno-wschodni	8844	9261	9810	10 147	10 576	10 920	11 356	28,4	85,4	85,2	85,5
Północno-zachodni i Merseyside	9514	9979	10560	10 874	11 304	11 673	12 186	22,7	91,9	91,1	91,8
Hrabstwo York i Humberside	9494	9964	10 514	10 834	11 306	11 687	12 197	28,5	91,7	91,1	91,9
Środkowo-wschodni	9482	9972	10 628	11 008	11 559	11 993	12 522	32,1	91,6	93,2	94,3
Środkowo-zachodni	9450	9949	10 547	10 854	11 303	11 670	12 133	28,4	91,2	91,1	91,4
Wschodni	11 044	11 681	12 509	12 909	13 376	13 722	14 198	28,6	106,6	107,8	106,9
Londyn	12 737	13 439	14 223	14 495	15 039	15 396	15 885	24,7	123,0	121,2	119,6
Południowo-wschodni	11 864	12 509	13 320	13 652	14 104	14 424	14 941	25,9	114,6	113,7	112,5
Południowo-zachodni	10 301	10 806	11 508	11 868	12 367	12 718	13 258	28,7	99,5	99,7	99,8
Walia	8958	9433	10 070	10 456	10 932	11 322	11 851	32,3	86,5	88,1	89,2
Szkocja	9659	10 168	10 800	11 199	11 682	12 047	12 554	30,0	93,3	94,1	94,5
Irlandia Północna	8828	9270	9819	10 176	10 668	11 086	11 564	31,0	85,2	86,0	87,1
Wielka Brytania	10 357	10 906	11 588	11 930	12 409	12 773	13 279	28,2	100,0	100,0	100,0

Źródło: jak w tab. 1

Najniższą dynamiką wzrostu dochodów przypadających na 1 mieszkańca charakteryzował się makroregion północno-zachodni (o 21,7%), Londyn i południowo-wschodni. Zachodzi więc powoli zmniejszanie różnic makroregionalnych w zakresie dochodów rozporządzalnych przez gospodarstwa domowe. Musi zatem następować transfer dochodów z regionów silnie rozwiniętych do słabiej rozwiniętych, jednak nie na tyle duży, by zmniejszyć tę rozpiętość w liczbach absolutnych w analizowanych latach. I tak różnica w wysokości dochodów na 1 mieszkańca Londynu (najwyższy) a Irlandią Płn. (najniższy) wynosiła w 1999 r. 3909 £, a w 2005 r. 4321 £, między Londynem a Walią 3779 i 4034 £. Różnice te nawet powiększyły się między Walią (wyższe dochody) a Irlandią Płn. i w 1999 r. wynosiły 130 £, zaś w 2005 r. 287 £ natomiast nie zmieniły się w zasadzie między Londynem a sąsiadującym z nim makroregionem wschodnim i wynosiły 1693 £ w 1999 r. i 1687 £ w 2005 r., a wzrosły między Londynem a makroregionem południowo-wschodnim z 873 do 944 £. Można więc stwierdzić,

iz różnice w wysokości dochodów rozporządzalnych przez gospodarstwa domowe zwiększają się wraz z oddaleniem od metropolii i dochody są tym niższe, im dalej od Londynu.

Ogólnie jednak biorąc w dochodach rozporządzalnych dzięki transferom płynącym z budżetu państwa do makroregionów słabo rozwiniętych są mniejsze rozpiętości przestrzenne niż w wartości dodanej brutto.

Zmiany w liczbie ludności

Skoro zachodziły znaczące zmiany makroregionalne w tworzeniu wdb i dochodach rozporządzalnych gospodarstw domowych można domniemywać, że w ślad za tym powinny następować przemieszczenia ludności prowadzące do zmian w ich przestrzennym rozmieszczeniu. Dane liczbowe (tab. 4) pozwalają na prześledzenie zmian od 1981 r. W latach 1981–1991 ludność W. Brytanii zwiększyła się o przeszło 1 mln, przy czym największy przyrost nastąpił w makroregionach: środkowo-wschodnim, wschodnim, południowo-wschodnim, środkowo-wschodnim, południowo-zachodnim, a niewielki w Irlandii Płn., Walii.

Tab. 4 Liczba ludności w poszczególnych makroregionach w latach 1981–2007

Makroregiony	Liczba ludności w tysiącach					<u>2007</u> 1981
	1981	1991	2001	2006	2007	
Północno-wschodni	2636	2587	2540	2556	2577	97,8
Północno-zachodni i Merseyside	6940	6843	6773	6853	6882	99,2
Hrabstwo York i Humberside	4919	4936	4977	5142	5176	105,2
Środkowo-wschodni	3853	4011	4190	4364	4384	113,8
Środkowo-zachodni	5187	5230	5281	5367	5359	103,3
Wschodni	4855	5121	5400	5607	5664	116,7
Londyn	6805	6829	7322	7512	7552	111,0
Południowo-wschodni	7243	7629	8023	8238	8282	114,3
Południowo-zachodni	4383	4688	4943	5124	5176	118,1
Walia	2813	2873	2910	2966	2984	106,1
Szkocja	5180	5083	5064	5117	5116	98,8
Irlandia Północna	1543	1607	1689	1742	1766	114,4
Wielka Brytania	56 357	57 437	59 112	60 587	60 918	108,0

Źródło: jak w tab. 1.

Ubytek ludności zanotowano w makroregionie północno-zachodnim, północno-wschodnim i w Szkocji. W następnym dziesięcioleciu ubytek ludności zachodził nadal w tych 3 wyżej wymienionych makroregionach, a w pozo-

stałych następował dalszy przyrost ludności. W latach 2001–2007 zanotowano w zasadzie przyrost ludności we wszystkich niemal makroregionach, z wyjątkiem środkowo-zachodniego. Biorąc pod uwagę lata 1981–2007, liczba mieszkańców W. Brytanii wzrosła o 8%. Spadek nastąpił w 3 makroregionach usytuowanych na północy kraju, a wzrost wyższy niż przeciętny nastąpił w Londynie i w makroregionach otaczających to miasto, a ponadto w Irlandii Płn.

Można więc stwierdzić, iż makroregiony charakteryzujące się wyższym wdb oraz wyższym przyrostem dochodów rozporządzalnych gospodarstw domowych charakteryzowały się także na ogół wyższym przyrostem rzeczywistym ludności. Ponadto ujawnia się tu wpływ Londynu jako miejsca zatrudnienia na przyrost ludności w jego zapleczu.

Wzrost gospodarczy W. Brytanii na tle największych państw Unii

Wielka Brytania pod względem tworzonego PKB liczonego w sile nabywczej zajmowała w 1996 r. 4 miejsce w Unii Europejskiej. Wyprzedzały ją nie tylko Niemcy, Francja, lecz także Włochy. W wyniku szybszego tempa rozwoju gospodarczego już od 1999 r. wysunęła się na drugie miejsce, ustępując tylko gospodarce Niemiec, do których także zmniejszyła dystans. Jeżeli w 1996 r. PKB Niemiec liczony w euro w sile nabywczej był przeszło dwukrotnie wyższy niż W. Brytanii (tab. 5), to w 2000 r. był wyższy o 31,8%, a w 2007 r. zaledwie o 19,8%.

Tab. 5 Produkt Krajowy Brutto (GDP) W. Brytanii w cenach bieżących w latach 1996–2007 na tle niektórych państw UE w mld euro w sile nabywczej

Rok	W. Brytania	Niemcy	Francja	Włochy	Polska
1996	940	1922	1240	992	123
1997	1172	1907	1258	1053	139
1998	1273	1952	1316	1087	153
1999	1376	2012	1366	1127	158
2000	1564	2063	1441	1191	186
2001	1613	2113	1497	1249	212
2002	1679	2143	1549	1295	210
2003	1616	2163	1595	1335	192
2004	1745	2211	1660	1391	204
2005	1805	2245	1718	1428	244
2006	1913	2322	1792	1480	272
2007	2024	2424	1867 ^{a)}	1535	307

a) szacunek

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: European Figures-Eurostat Yearbade 2006–07; European Economic Statistics, Eurostat 2008 edition.

Z kolei PKB Francji był wyższy od PKB W. Brytanii w 1996 r. o 39,9%, w 2000 r. był już niższy o 7,9%, a w 2007 r. niższy o 7,7%, natomiast PKB Włoch był niższy od PKB W. Brytanii w 2007 r. o 24,1%. Dla porównania można podać, iż PKB W. Brytanii był większy w 1996 r. od PKB Polski przeszło siedmiokrotnie (7,68), a w 2007 r. 6,58 razy wyższy.

Tempo wzrostu PKB W. Brytanii w porównaniu z pozostałymi trzema największymi państwami UE było w okresie 2000–2007 najwyższe (tab. 5) i żadnego roku nie było zerowe lub ujemne, tak jak to było w Niemczech czy we Włoszech. Dlatego dzięki wyższemu tempu wzrostu PKB W. Brytanii stała się drugą potęgą gospodarczą UE. Tempo wzrostu PKB w Polsce w porównaniu z W. Brytanią było wyższe w 2000 r. i w latach 2003–2007, dlatego nieco zmalała różnica w wartości PKB naszego kraju w stosunku do pozostałych 4 państw wymienionych w tab. 6.

Tabela 6. Tempo wzrostu (w %) PKB W. Brytanii na tle innych państw UE w cenach bieżących w latach 2000–2007

Rok	W. Brytania	Niemcy	Francja	Włochy	Polska
2000	3,8	3,2	3,9	3,7	4,3
2001	2,4	1,2	1,9	1,8	1,2
2002	2,1	0	1,0	0,5	1,4
2003	2,8	- 0,2	1,1	0	3,9
2004	3,3	1,1	2,5	1,5	5,3
2005	1,8	0,8	1,7	0,6	3,6
2006	2,9	2,9	2,0	1,8	6,2
2007	3,0	2,5	1,9 ^{a)}	1,5	6,5

a) szacunek

Źródło: European Economic Statistics, Eurostat 2008 edition, tab. 4.6. s. 165.

W odniesieniu do 1 mieszkańca PKB W. Brytanii, mierzony siłą nabywczą waluty w 2007 r., był wyższy niż w Niemczech, we Francji i we Włoszech, podczas gdy w 1996 r. W. Brytania ustępowała pod tym względem tym krajom, co prezentują poniższe dane (w euro w cenach bieżących):

	1996	2000	2005	2007
W. Brytania	17 800	22 500	27 300	33 200
Niemcy	19 200	22 500	25 700	29 500
Francja	18 400	22 800	25 500	30 100
Włochy	18 800	22 800	24 100	26 000

Wzrost PKB w W. Brytanii, jak to wykazano wcześniej poprzez wdb, był przestrzennie zróżnicowany. Poprzez prowadzenie odpowiedniej polityki gospodarczej i regionalnej państwo dąży do właściwego wykorzystania tych czynników tkwiących w poszczególnych regionach, które najbardziej przyczyniają się do pomnażania PKB, co w sumie przekłada się na rozwój całego kraju. Albowiem obszary szybko rozwijające się wpływają pośrednio poprzez różnorodne powiązania ekonomiczno-społeczne także na regiony słabiej rozwinięte i niekoniecznie musi się to przejawiać we wzroście PKB, ale we wzroście dochodów realnych i w poprawie warunków życia.

Spatial differentiation of the level of development of United Kingdom

Summary

At the initial part of the text authors ask if in the country, which has been economic and social leader for long time, the internal socio-economic differences exist among the internal regions. The country is divided into 22 regions. The authors analyse Gross Value Added and the income of households. They indicate that not only the big differences among regions exist, but also prove that after having analysed time framework 1999-2007 the differences inside the UK increase. Especially the distance is growing between London and the periphery.